FICTION CONNECTION

COLECȚIE COORDONATĂ DE
Magdalena Mărculescu

Barbara Kingsolver

Biblia lemnului otrăvit

Traducere din limba engleză și note de Irina Horea

3
TREI

Editori:
Silviu Dragomir
Magdalena Mărculescu
Vasile Dem. Zamfirescu

Redactare:
Cezar Petrilă

Design copertă:
Tudor-Gabriel Motroc

Director producție:
Cristian Claudiu Coban

Dtp:
Mihaela Gavriloiu

Corectură:
Cristina Teodorescu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KINGSOLVER, BARBARA
Biblia lemnului otrăvit / Barbara Kingsolver ; trad. din lb. engleză şi note de Irina Horea. – Bucureşti: Editura Trei, 2025
ISBN 978-606-40-2910-2

I. Horea, Irina (trad. ; note)

821.111

Titlul original: THE POISONWOOD BIBLE
Autor: Barbara Kingsolver

Copyright © 1998 by Barbara Kingsolver

Copyright © Editura Trei, 2025
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghişeul 1, C.P. 0490, Bucureşti
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN 978-606-40-2910-2

Pentru Frances

Nota autoarei

Ceea ce urmează este o operă de ficțiune. Personajele principale sunt rodul imaginației mele, fără nicio legătură cu ființe de pe acest pământ, cel puțin din câte știu. Dar acel Congo în care le-am plasat este autentic. Personajele istorice și evenimentele descrise aici sunt la fel de reale precum le pot eu reda cu ajutorul istoriei documentate, cu toate variațiile ei fascinante.

Deoarece nu am putut intra în Zair în timp ce mă documentam pentru acest roman și îl scriam, m-am bazat pe memorie, pe călătorii în alte părți ale Africii și pe relatările multor oameni privind istoria naturală, culturală și socială a statului Congo/Zair. Diversitatea acestor surse și valoarea lor — pentru mine și pentru oricare cititor care ar dori să știe mai multe despre evenimentele ce stau la temelia acestui roman — m-au determinat să le citez pe multe dintre ele în bibliografia de la sfârșitul cărții. Dintre acestea, de cel mai mare și mai profund ajutor a fost descrierea perioadei postcoloniale a Zairului realizată de Jonathan Kwitny în excelentul său volum *Endless Enemies*, care mi-a trezit pasiunea să scriu un roman pe acest subiect. Am revenit de nenumărate ori la volumul cu pricina, pentru tabloul larg și numeroase detalii. Am aflat multe aspecte din *Muntu*, textul clasic al lui Janheinz Jahn; din romanul lui Chinua Achebe *O lume se destramă*; din *Congo: Background of Conflict*, semnat de Alan P. Merriam; și din *Lumumba: The Last Fifty Days* de G. Heinz și H. Donnay. N-aș fi putut nicidecum scrie romanul fără două remarcabile surse de inspirație literară, aproximativ egale ca dimensiune: *Dictionnaire Kikongo-Français* de K.E. Laman și Biblia în versiunea Regelui James.

M-am bazat, de asemenea, pe prietenii mei, o comunitate plină de viață, dintre care unii poate s-au temut că-și vor da ultima suflare înainte să apuc să le prezint noi și noi versiuni ale unui manuscris

înalt cât un munte. Steven Hopp, Emma Hardesty, Frances Goldin, Terry Karten, Sydelle Kramer și Lillian Lent au citit și au făcut, fiecare în parte, observații prețioase pe marginea ciornelor mele. Cu un tact colegial extraordinar, Emma Hardesty a dat dovadă de multă prietenie și eficiență, permițându-mi să mă dedic scrisului. Anne Mairs și Eric Peterson m-au ajutat cu detalii privind gramatica limbii kikongo și stilul de viață congolez. Jim Malusa și Sonya Norman mi-au oferit sugestii pentru varianta finală. Kate Turkington m-a încurajat din Africa de Sud. Mumia Abu-Jamal a citit și a comentat pe marginea manuscrisului din celula lui din închisoare; îi sunt recunoscătoare pentru inteligență și curaj.

Le mulțumesc, în mod special, Virginiei și lui Wendell Kingsolver, pentru că sunt atât de diferiți, în toate aspectele, de părinții pe care i-am creat pentru naratoarele acestei povești. Am avut norocul să fiu fiica unor angajați în sistemul medical și de sănătate publică a căror compasiune și curiozitate i-au făcut să meargă în Congo. M-au dus într-un loc minunat, m-au învățat să fiu atentă la tot și, de la o vârstă fragedă, m-au încurajat să explorez terenul vast și schimbător dintre justiție și ceea ce este drept.

Am petrecut aproape treizeci de ani așteptând să dobândesc înțelepciunea și maturitatea care să-mi permită să scriu această carte. Faptul că am scris-o nu dovedește nici una, nici alta, ci încurajarea permanentă pe care am primit-o de la extraordinarul meu soț, încrederea lui necondiționată, conversațiile noastre neobosite și teancurile de cărți de referință obscure pe care mi le procura exact la momentul potrivit. Mulțumesc, Steven, pentru că m-ai învățat că nu are rost să aștept lucruri care se văd doar în depărtare și ai crezut că, într-o aventură, temeritatea e, de obicei, suficientă.

CARTEA ÎNTÂI

Facerea

Și Dumnezeu i-a binecuvântat, zicând: „Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l supuneți; și stăpâniți peste peștii mării, peste păsările cerului, peste toate animalele, peste toate vietățile ce se mișcă pe pământ și peste tot pământul“.

Facerea 1:28

ORLEANNA PRICE

Insula Sanderling, Georgia

Imaginează-ți o distrugere atât de ciudată, încât n-ar fi trebuit să aibă loc niciodată.

Întâi, închipuiește-ți pădurea. Vreau să fii conștiința ei, ochii din copaci. Copacii sunt coloane de scoarță netedă, vărgată, asemenea unor animale musculoase crescute dincolo de orice rațiune. Fiecare spațiu e plin de viață: broaște veninoase, delicate, apărând ca niște schelete în camuflajul lor, încleștate în copulație, secretându-și ouăle prețioase pe frunze de pe care picură apa. Vrejuri ce-și sugrumă suratele în lupta eternă pentru lumina soarelui. Răsuflarea maimuțelor. Alunecarea unui pântec de șarpe pe o creangă. O armată de furnici în șir indian, care mușcă un copac-mamut în fărâme egale pe care le duc, în întunecimea pământului, reginei lor nesățioase. În replică, un cor de mlădițe își arcuiesc grumajii din buturugi putrezite, sorbind viață din moarte. Pădurea asta se devorează pe sine și trăiește veșnic.

Departe jos, într-un singur șir pe potecă, vine o femeie urmată de patru fete, toate îmbrăcate în rochii strânse în talie. Văzute de sus, par niște flori palide sortite pieirii, care îți trezesc compasiunea. Atenție, însă! Mai târziu, va trebui să decizi ce compasiune merită. În special mama — uită-te cum le conduce, cu ochii palizi, hotărâtă. Părul ei negru este legat cu o batistă de dantelă zdrențuită, maxilarul curbat este luminat de cercei mari, cu perle false, ca și cum aceste lămpi dintr-o altă lume ar putea arăta drumul. Fiicele mărșăluiesc în urma ei, patru fete comprimate în trupuri la fel de încordate precum coarda arcului, fiecare nerăbdătoare să pună la bătaie o inimă de femeie pe o potecă proprie, spre glorie sau damnare. Chiar și acum se opun asemănărilor, ca niște pisici închise într-un sac: două blonde — una scundă și îndârjită, cealaltă înaltă și arogantă — flancate, ca de două suporturi de cărți, de

două brunete, geamăna din frunte mergând cu un fel de aviditate, în timp ce geamăna de la urmă mătură pământul cu un șchiopătat ritmic. Dar, destul de curajoase, se cațără împreună peste trunchiuri putrezite, căzute pe potecă. Mama flutură o mână grațioasă în fața ei, în timp ce le călăuzește pe potecă, dând laoparte perdea după perdea de pânze de păianjen. Pare că dirijează o simfonie. În urma lor, perdeaua se închide. Păianjenii se întorc la îndeletnicirile lor criminale.

Pe malul pârâului, le pregătește un picnic sărăcăcios, constând doar din pâine densă, sfărâmicioasă, unsă cu alune-de-pământ zdrobite și felii de banane plantain amare. După luni de foamete moderată, copiii uită să se plângă de hrana primită. Înghit în tăcere, se scutură de firimituri, apoi o iau pe mal la vale, ca să se scalde în apa mai rapidă. Mama rămâne singură la adăpostul copacilor uriași, pe malul unui ochi de apă. Locul ăsta îi este la fel de familiar ca sufrageria unei case dintr-o viață la care nu s-ar fi așteptat niciodată. Se odihnește neliniștită în tăcere, uitându-se la furnicile ce clocotesc întunecate peste firimiturile a ceea ce păruse mai devreme un prânz incredibil de sărac. Întotdeauna există cineva mai flămând decât copiii ei. Își vâră poala rochiei sub coapse și-și inspectează bietele picioare lipsite de pene, instalate în cuibul lor de iarbă de la marginea apei — păsări gemene, neputincioase să-și ia zborul de acolo, să se depărteze de dezastrul de care e sigură că va urma. Ar putea pierde totul: pe sine sau, mai rău, ar putea să-și piardă copiii. Cel mai rău: pe *tine*, singurul ei secret. Preferatul ei. Cum ar putea o mamă să trăiască știindu-se vinovată?

Este inuman de singură. Și, deodată, nu mai este. Un animal minunat se oprește pe malul celălalt al apei. Femeia și animalul își abat privirile de la propriile vieți, uimiți să se găsească în același loc. Animalul împietrește, o cercetează pe femeie cu urechile lui cu vârfuri negre. Coborând dinspre micul greabăn, spinarea îi e maroniu-roșcată în lumina palidă. Umbrele pădurii se rânduiesc una după alta peste coapsele vârstate cu alb. Picioarele din față, țepene, stau crăcănate ca niște catalige, căci a fost surprins tocmai când se apleca să bea apă. Fără să o slăbească pe femeie din ochi, își zvâcnește ușor genunchiul, apoi greabănul, acolo unde-l chinuie o muscă. În cele din urmă, renunță la starea de surpriză, își desprinde privirea de la femeie și începe să bea. Femeia simte atingerea limbii lui lungi și curbate pe suprafața apei, ca și când ar bea din palma ei. Capul animalului tresaltă ușor, mișcându-și cornițele catifelate, luminate în alb, ca niște frunze abia mijite.

A durat doar o clipă — orice-ar însemna asta. Cât îți ții respirația? După-amiaza unei furnici? A fost scurt, asta pot să garantez, căci, deși au trecut mulți ani de când copiii mei mi-au rânduit viața, o mamă își amintește măsura tăcerilor. N-am avut niciodată mai mult de cinci minute de liniște neîntreruptă. Eu am fost femeia aceea de pe malul pârâului. Orleanna Price, baptistă din Sud prin căsătorie, mamă a unor copii vii și morți. Atunci și numai atunci un okapi a venit la pârâu, iar eu am fost singura care l-a văzut.

Nu știam cum se numea ceea ce văzusem atunci — abia mai târziu am aflat, peste ani, în Atlanta, când am încercat, pentru o perioadă scurtă de timp, să mă îngrop în biblioteca publică, convinsă că orice sfâșiere în sufletul meu poate fi astupată cu o carte. Am citit atunci că masculul okapi e mai scund decât femela și mai timid, și că nu se știe mai nimic despre aceste animale. Vreme de sute de ani, oamenii din Valea Congoului au vorbit despre această sălbăticiune minunată, stranie. Când europenii au auzit de ea, au declarat că e un animal legendar: unicornul. O altă poveste fabuloasă din imperiul întunecat al săgeților cu vârf otrăvit și al buzelor străpunse de oase. Apoi, în anii 1920, când în altă parte a lumii popoarele și-au luat o pauză între războaie ca să perfecționeze avionul și automobilul, un alb a văzut, în sfârșit, un okapi. Mi-l imaginez spionându-l cu binoclul, ridicând pușca, luându-l în cătare și apoi ducându-l acasă. O familie de okapi se află în prezent la Museum of Natural History din New York, morți și împăiați, cu ochi de sticlă reci. Așa că acum okapi e un animal real, dovedit științific. Pur și simplu real, nu o legendă. Un fel de sălbăticiune, o gazelă cu înfățișare de cal, înrudită cu girafa.

A, dar știu eu ce știu, la fel ca și tine. Privirile acelea sticloase din muzeu nu te pot tulbura *pe tine*, copilul meu preaiubit și necapturat, sălbatic cât e ziua de lungă. Ochii tăi luminoși stăruie asupra mea fără contenire, în numele celor vii și al celor morți. Așa că stai cuminte la locul tău. Privește din toate unghiurile la ce s-a-ntâmplat și gândește-te la toate celelalte posibilități care s-ar fi putut ivi. Gândește-te chiar la o Africă necucerită vreodată. Imaginează-ți acei primi aventurieri portughezi care se apropie de țărm, spionând marginea junglei prin ocheanele lor de alamă. Imaginează-ți că, printr-un miracol al fricii ori al reverenței, lasă jos ocheanele, schimbă cursul, își aranjează parâmele și pleacă mai departe. Imaginează-ți-i pe toți care au venit după ei făcând același lucru. Cum ar fi Africa azi? Nu mă pot gândi

decât la celălalt okapi, cel în care credeau ei. Un unicorn care te putea privi în ochi.

În anul Domnului 1960, o maimuță a străbătut spațiul cosmic într-o rachetă americană; un băiat din familia Kennedy a tras scaunul de sub un general cu un aer patern pe nume Ike; și întreaga lume s-a răsucit în jurul unei axe numite Congo. Maimuța a zburat pe deasupra capetelor noastre, iar pe un plan mult mai pământesc, bărbații au negociat în spatele ușilor închise comoara congoleză. Dar eu am fost acolo. Chiar pe gămălia acelui ac.

Am fost aruncată pe țărmul acela de valul încrederii soțului meu și de curenții ascunși ai nevoilor copiilor mei. Aceasta e scuza mea, dar, de fapt, niciunul dintre ei nu avea cu adevărat nevoie de mine. Primul meu născut și bebelușul meu au încercat încă de la început să mă îndepărteze ca pe-o pleavă, iar gemenele aveau o vedere interioară atât de bună, încât puteau pur și simplu să privească dincolo de mine, la tot ce era mai interesant. Cât despre soțul meu, ei bine, iadul nu are o furie mai aprigă decât un predicator baptist. M-am căsătorit cu un bărbat care, probabil, n-a putut niciodată să mă iubească. Ar fi contravenit devoțiunii sale față de întreaga omenire. Am rămas nevasta lui pentru că doar asta eram în stare să fac în fiecare zi. Fetele mele îmi spuneau: Vezi, mamă, n-ai avut o viață a ta.

Habar n-au ele. Ai *doar* o viață a ta.

Am văzut lucruri despre care ele nu vor afla niciodată. Am văzut o familie de păsări-țesător trudind luni întregi împreună la un cuib care a devenit o îngrămădeală atât de monstruoasă de nuielușe și progenituri și fleacuri, încât tot copacul s-a prăbușit într-o bună zi. N-am spus nimic despre asta soțului sau copiilor mei, absolut nimic. Prin urmare asta e. Am propria mea poveste și mă apasă tot mai mult la vârsta mea înaintată. Acum, când orice schimbare a vremii îmi trezește cu un țiuit durerea în oase, mă foiesc în pat, iar amintirile țâșnesc din mine ca un roi de muște dintr-o carcasă. Tânjesc să scap de ele, dar mă pomenesc și atentă să văd pe care anume să le las să iasă la lumină. Vreau să mă socotești nevinovată. Oricât jinduiesc după micul tău trup pierdut, vreau ca acum să încetezi să-mi mai mângâi noaptea interiorul brațelor cu vârfurile degetelor. Încetează cu șușotelile. O să trăiesc sau o să mor după cum va dicta judecata ta. Dar, mai întâi, dă-mi voie să spun cine sunt. O să fac o declarație: Africa și cu mine ne-am ținut companie o

vreme, apoi drumurile ni s-au despărțit, căci amândouă eram implicate în relații cu un rezultat eșuat. Sau să zicem că Africa m-a făcut să sufăr ca și când m-aș fi îmbolnăvit de o boală rară, din care nu mi-am mai revenit cu totul. Poate că o să mărturisesc adevărul, anume că am intrat acolo călare, laolaltă cu toți călăreții, și am privit apocalipsa, dar tot o să insist că am fost doar un martor captiv. Ce este nevasta cuceritorului dacă nu o cucerire ea însăși? Dacă-i pe-așa, atunci *el* ce este? Când pleacă în galopul calului să învingă triburi virgine, nu crezi că băștinașii aceia se prosternează cuprinși de dorință în fața acelor ochi albaștri ca cerul și-i arde dorința să călărească acel cal, înarmați cu acele arme? Așa-i răspundem urlând istoriei, iar și iar. Nu numai eu făceam asta; fărădelegile erau fără sfârșit, iar eu aveam propriile guri de hrănit. Nu aveam habar de nimic. Nu aveam o viață a mea.

Vei zice, însă, că am avut. Vei zice că am străbătut Africa fără cătușe la mâini, iar acum sunt încă un suflet care umblă liber, într-o piele albă, purtând cu mine un fir din bunurile furate: bumbac sau diamante, libertate cel puțin, prosperitate. Unii dintre noi știu cum și-au dobândit averea; alții însă nu știu, dar o purtăm asupra noastră și unii, și alții. Există doar o întrebare care merită rostită acum: cum avem de gând să trăim cu ea?

Știu cum sunt oamenii, cu stările lor de spirit. Cei mai mulți plutesc din leagăn până în mormânt cu o conștiință curată ca lacrima. E ușor să arăți cu degetul spre alții, convenabil de morți, începând cu cei care au scos mâl din albiile râurilor, ca să adulmece sursa. Aș zice că dr. Livingstone a fost un ticălos! El și profitorii care, între timp, au plecat din Africa, părăsind-o așa cum își părăsește un soț soția, lăsând-o cu trupul despuiat încolăcit în jurul minei golite a pântecului ei. Știu cum sunt oamenii. Majoritatea nu au nicio noțiune pământească a prețului unei conștiințe albe-ca-zăpada.

Nu m-aș deosebi de ei dacă n-aș fi plătit cu propriul sânge. Am pășit pe pământul Africii fără să mă gândesc, direct din începutul inspirat divin al familiei noastre până la îngrozitorul nostru sfârșit. Între acestea, în mijlocul tuturor acelor nopți sufocante și zile înnegurate, mirosind a pământ, cred că a existat un sâmbure de lecție onestă. Uneori, aproape că pot spune ce a fost. Dacă aș putea, aș arunca totul asupra altora, mă tem că stricându-le tihna. Aș lăsa să alunece această poveste îngrozitoare de pe umerii mei, aș călca-o în picioare, aș face o schiță a fărădelegilor noastre, ca un plan de bătălie eșuat, și l-aș flutura în fața

vecinilor mei, care deja se tem de mine. Dar Africa se mișcă sub mâinile mele, refuzând să fie parte a unor relații eșuate. Refuzând să fie orice loc, până la urmă, sau orice altceva decât ea însăși: regatul animalelor ce se lăfăie în regatul gloriei. Prin urmare, asta e, așază-te la locul tău. Nu lăsa nimic unei babornițe bătrâne cu care să tulbure liniștea. Nimic în afara acestei vieți a ei.

Singurul nostru scop a fost să dominăm toate creaturile care se mișcau pe pământ. Și așa s-a întâmplat că am coborât într-un loc despre care credeam că n-are formă, unde numai întunericul se mișca pe suprafața apei. Acum râzi zi și noapte, în timp ce-mi rozi oasele. Dar ce altceva puteam gândi? Doar că a început și s-a sfârșit cu *noi*. Chiar și acum, ce știm? Întreabă-i pe copii. Uită-te ce au devenit. Putem vorbi numai despre lucrurile pe care le-am dus cu noi și despre cele pe care le-am luat cu noi.

LUCRURILE PE CARE LE-AM DUS CU NOI

Kilanga, 1959